

De Dr. P.A. Tiele-Stichting stelt zich ten doel om de wetenschap van het boek in al haar aspecten te bevorderen. Om een nauwere samenwerking tussen alle branches en beroepsgroepen in de wereld van het boek te bewerkstelligen heeft zij een samenwerkingsverband tot stand gebracht waarin wetenschappelijke en marktgelieerde organisaties en instellingen zijn vertegenwoordigd.

AANGESLOTEN ORGANISATIES

Academie der Kunsten, Universiteit Leiden
Bibliotheekstelsel
Boekwetenschap en handschriftenkunde, Universiteit van Amsterdam, Leerstoelgroep
Book and Digital Media Studies, Universiteit Leiden, Masteropleiding
CB (Centraal Boekhuis)
Drukwerk in de Marge, Stichting
FOBID (Netherlands Library Forum)
KB (Koninklijke Bibliotheek)
Koninklijke Boekverkopersbond
KVB (Koninklijke Vereniging van het Boekenvak)
Museum Meermanno
NBV (Nederlandse Boekhistorische Vereniging)
Nederlands Genootschap van Bibliofielen
Nederlandse Vereniging van Antiquaren (NVVA)
NUV (Nederlands Uitgeversverbond)
SGKJ (Stichting Geschiedenis Kinder- en Jeugdletteratuur)
Stichting Handboekbinden
Stichting Lezen
Universiteitsbibliotheek Universiteit van Amsterdam (UBA)
Universiteitsbibliotheek Universiteit Leiden (UBL)
Universiteitsbibliotheek Universiteit Utrecht (UBU)
Universiteitsbibliotheek Vrije Universiteit Amsterdam (UB-VU)

Daphne Wouts op de Leerstoelendag over een bijzonder plakboek uit de Bibliotheca Thysiana.

WETENSCHAPPELIJKE ADVIESRAAD

Prof. dr. J.A.A.M. Biemans
Prof. dr. J.A. Baggerman
Prof. dr. J. Boter
Dr. S.A.A. Claeysens
Dr. M.T.G.E. van Delft
Prof. dr. J.M.H.J. Hemels
Prof. dr. A.A. den Hollander
Prof. dr. E.A. Kuitert
Prof. dr. G.A. Unger
Prof. dr. A.H. van der Weel

Donateurs

De Tiele-Stichting wordt niet gesubsidieerd. Donateurs zijn daarom van harte welkom. Zij ontvangen de *Nieuwsbrief*, worden uitgenodigd voor de Tiele-lezingen en worden op de hoogte gehouden van alle activiteiten van de stichting. Voor een bijdrage van minimaal € 17,50 per jaar wordt u donateur. U kunt zich aanmelden bij het secretariaat van de stichting: info@tiele-stichting.nl.

Sponsors

Amsterdam University Press
Bohn Stafleu van Loghum
Koninklijke Bibliotheek
Nederlandse Taalunie
De Dr. P.A. Tiele-Stichting is hen zeer erkentelijk voor hun bijdragen.

Nieuwsbrief

De *Nieuwsbrief* van de Dr. P.A. Tiele-Stichting verschijnt onregelmatig, maar tenminste tweemaal per jaar, onder redactie van Roosmarijn de Groot en Susan Derksen. Berichten en mededelingen kunt u sturen naar het secretariaat van de stichting of mailen naar info@tiele-stichting.nl.

BESTUUR

Voorzitter
Hanca Leppink

Secretaris
Susan Derksen

Penningmeester
Andrea Langendoen

Leden

Martijn David
Gerlien van Dalen
Paul Hoftijzer
Jeroen Salman
Jan-Peter Wissink

COÖRDINATOR

Roosmarijn de Groot

COLOFON

DR. P.A. TIELE-STICHTING
Koninklijke Bibliotheek
Postbus 90407
2509 LK Den Haag

T 070 314 02 92
F 070 314 05 12
E info@tiele-stichting.nl
I www.tiele-stichting.nl

KvK AMSTERDAM 41 20 47 37
POSTBANK 59 90 08
FORTIS BANK 83 00 85 084

BASISONTWERP
Yolanda Huntelaar, Amsterdam

DR. P.A. TIELE-STICHTING

Samenwerkingsverband voor Boekwetenschap in Nederland

NIEUWSBRIEF

nr. 28 – april 2017

Boekwetenschap leeft! In het digitale tijdperk zijn boekwetenschappers harder nodig dan ooit. Niet omdat 'het boek' zou verdwijnen, maar omdat het aantal bronnen voor boekwetenschappers enerzijds toe- en anderzijds door veroudering en gebrekkige digitalisering juist afneemt; in beide gevallen genoeg werk aan de winkel. Wie hier meer over wil weten, meldt zich vooral aan voor de lezingenmiddag op 21 april.

De Tiele-Stichting zet zich al bijna 65 jaar in voor de boekwetenschap, bestaande werkzaamheden ondersteunend maar ook zeker – Pieter Anton Tiele en de Leidse boekjes indachtig – voortdurend op zoek naar vernieuwingen die de informatievoorziening verbeteren. Onze activiteiten van het afgelopen jaar kunt u nalezen in het jaarverslag. Voor 2017 hebben wij nieuwe activiteiten op het programma staan, waarbij we vooral de studenten boekwetenschap de kans willen geven zich te profileren.

AANKONDIGING TIELE-DAG 2017

De afgelopen 15 jaar hebben instellingen, organisaties en bedrijfsleven in hoog tempo hun bedrijfsvoering gedigitaliseerd. Toch krijgt het beheren en toegankelijk houden van digitale informatie nog niet de aandacht die het verdient. Ook (boek)historici worden in toenemende mate geconfronteerd met gebrekkig of niet bewaarde digitale informatie. Wat betekent dit voor de toekomst van de boekwetenschap? En hoe gaan we deze alsmaar groeiende informatiekloof te lijf? Met Jos van Waterschoot (curator Bijzondere Collecties), Frans Smit (beleidsadviseur en docent Archiefschool en Archiefwetenschappen UvA) en Barbara Sierman (Digital Preservation Manager, Koninklijke Bibliotheek).

Waar?

Museum Meermanno, Den Haag

Hoe laat?

21 april 2017, de middag start om 14.00 uur en we sluiten rond 16.30 uur af met een borrel.

Aanmelden?

U kunt zich aanmelden t/m woensdag 19 april

BOEKEN IN BEWEGING

In het zesde deel in de reeks Boeketje Boekwetenschap is het boek de basis van verandering. Drie promovendi tonen in kort bestek aspecten van hun zeer uiteenlopende onderzoek naar tekstuele media. Trude Dijkstra, promovenda aan de UvA, onderzoekt het beeld van jezuïtische missionaire activiteiten in China zoals neergezet in de media van de Republiek der Nederlanden aan het eind van de 17e eeuw. Hans Oldewarris, gepromoveerd bij Tiele-hoogleraar Paul Hoftijzer, belicht zijn onderzoek naar het fonds en de werkwijze van Uitgeverij Kosmos. Peter Verhaar, gepromoveerd bij Tiele-hoogleraar Adriaan van der Weel, schrijft over geautomatiseerd lezen en de ontwikkeling van deze technologie. Het Boeketje is verkrijgbaar via de Tiele-Stichting en Amsterdam University Press.

ACTIVITEITEN VAN AANGESLOTENEN

Conferentie over Maria Sibylla Merian

Maria Sibylla Merian (1647–1717) is een van de meest intrigerende personen uit de wetenschappelijke, artistieke en commerciële cultuur van de Vroegmoderne periode.

Haar wetenschappelijke interesse in entomologie bracht haar uiteindelijk naar Suriname, waar ze de gedaantewisselingen van insecten in hun natuurlijke omgeving bestudeerde. Ze vertaalde haar observaties naar krachtige artistieke representaties. Van 7 tot 9 juni brengt deze wetenschappers en experts bijeen om de vele betekenissen van het werk van Merian te bespreken. Met onder andere George McGavin, Redmond O'Hanlon, Kay Etheridge en Katharina Schmidt Loske. De taal van de conferentie is Engels. Kijk voor meer informatie op www.aanmelder.nl/merianconference.

Summer School Print Culture in 16th-century Europe in Antwerpen

Van 3 tot 7 juli 2017 organiseert de Universiteit Antwerpen de Summer School "Print Culture in 16th-century Europe", een initiatief van de Faculteit Letteren en Wijsbegeerte, de Universiteitsbibliotheek en het Ruusbroecgenootschap in samenwerking met het Museum Plantin-Moretus en de Erfgoedbibliotheek Hendrik Conscience.

Op het programma staan maar liefst 18 workshops en lezingen over de wereld van het zestiende-eeuwse boek met aandacht voor een brede waaier van onderwerpen, zoals bibliografie, boek- en bibliotheekgeschiedenis, digital humanities, grafiek, uitgeversstrategieën of zestiende-eeuwse genres als humanistische tekstedities en bijbels. Deze Engelstalige Summer School richt zich specifiek tot doctoraatsstudenten die boekgeschiedenis in hun onderzoek willen betrekken. De Summer School mikt op 15 deelnemers. Voor meer informatie, zie www.uantwerpen.be/en/summer-schools/print-culture-in-16th-century-europe/

Kijk voor meer activiteiten op Tielestichting.nl

VERSLAG LEERSTOELENDAG 2016

De boekenliefhebbers die op vrijdag 2 december de aula van de Koninklijke Bibliotheek in liepen, keken duidelijk uit naar het rijk gevarieerde programma van de Tiele-Leerstoeleendag. De afgelopen jaren is deze gelegenheid uitgegroeid tot een goedbezocht en gezellig evenement, waar naast de hoogleraren de afgelopen jaren ook hun (oud-)studenten en promovendi de mooiste staaltjes onderzoek naar tekstuele media laten zien en waar na afloop tijdens de borrel de gesprekken nog lang doorgaan.

Na een inleiding door Tiele- en dagvoorzitter Hanca Leppink presenteerde Marieke van Delft trots het nieuwste deel in de reeks Bijdragen tot de Geschiedenis van de Nederlandse Boekhandel (BGNB) getiteld Historische Stadsbibliotheken in Nederland.

Heide Warncke, curator van de Portugees-Joodse bibliotheek Ets Haim in Amsterdam, gaf vervolgens een interessante inkijk in de ontstaansgeschiedenis van de collectie van dit instituut. De bibliotheek is zowel een spiegel van de gemeenschap waaruit hij is ontstaan, als een bron van informatie over de Joodse boekproductie in Amsterdam sinds de vroege zeventiende eeuw.

Over een heel andere collectie, namelijk de oude Elsevier-edities in bezit van de moderne naamgenoot van deze drukkerij en het huidige archief, wist Sjors de Heuvel vervolgens smakelijk te vertellen. Als medewerker van Elsevier kreeg hij de opdracht om de geschiedenis van het in 1880 opgerichte bedrijf te schrijven. Dat dit niet meevalt, bleek onder andere wel uit een aantal gestrande eerdere pogingen door diverse auteurs.

Daphne Wouts, werkzaam bij de Universiteitsbibliotheek van Leiden, deed haar afstudeeronderzoek naar een verzameling op wat kleiner formaat: een plakboek uit de collectie van de Bibliotheca Thysiana. Het verder onopvallende bandje bevat een groot aantal uitgesneden en opgeplakte houtsneden, waarvan Wouts de herkomst heeft onderzocht.

Waar ook meer over nagedacht moet worden, is de al dan niet democratiserende kracht van het World Wide Web. Floortje van Gameren belichtte in haar presentatie in het kort een paar punten uit haar afstudeeronderzoek, waarin zij een aantal algemene assumpties over de kracht van het Web kritisch onder de loep nam, bijvoorbeeld de (on)mogelijkheid voor burgers om rechtstreeks met politici in discussie te gaan, of de transparantie van sociale media.

DE TIELE-LEZING TIJDENS HET KVB BOEKWERK SEMINAR

Op 19 januari vond in NEMO Science Museum in Amsterdam het KVB Boekwerk Seminar plaats. De sprekers waren afkomstig uit alle hoeken van het boekenvak; er waren presentaties, interviews en live-demonstraties van onder andere sociale-bruggenbouwer Jeff Povlo, Renew The Book-projectleider Martin Voigt, Paulien Dresscher van het Letterenfonds, boekverkoopster Lisa Snijders en uitgever Myrthe Spiteri.

De jaarlijkse Tiele-lezing, traditiegetrouw een vast onderdeel van het KVB-evenement, werd dit jaar uitgesproken door Max Haring, uitgever bij Amsterdam University Press (AUP). In een verfrissend en sterk betoog riep Haring de algemene uitgeverijen op te kijken naar het verdienmodel

van steeds meer wetenschappelijke uitgeverijen. Wat zou er gebeuren als zij hun auteurs zouden laten betalen voor publicatie? Of dit mogelijk zou zijn is de vraag, maar dit nieuwe perspectief schudde de zaal in ieder geval goed wakker.

We leven in een huur- en deeleconomie. De gevolgen hiervan worden ook in de notoir traditioneel ingestelde uitgeverijwereld zichtbaar, met voorop de wetenschappelijke uitgeverijen. Mede onder druk van politiek en maatschappij werken deze uitgeverijen (waaronder) aan een nieuw verdienmodel gebaseerd op Open Access. Hierbij ontspringt de belangrijkste inkomstenbron niet langer uit de universiteitsbibliotheken, maar uit auteurs en hun instituten, waarvan nu eenmaal verwacht wordt dat ze hun – vaak met publiek geld gefinancierde – onderzoek openbaar publiceren. Haring noemde PLOS Magazine als voorbeeld. Auteurs betalen daar circa 2.900 dollar per artikel.

Aangezien onderhand duidelijk is dat consumenten liefst zo min mogelijk betalen voor hun digitale boeken, zou het voor de algemene uitgeverijen interessant kunnen zijn om te onderzoeken of een zelfde model voor hen ook werkt. Auteurs zouden dan moeten investeren in hun populariteit, om hun geld vervolgens te verdienen met optredens en signeesessies. Met dit idee sloot Haring aan bij Jeff Povlo, die eveneens groot inzet op de mogelijkheden van community building. Uitgeverijen zouden vooral niet bang moeten zijn wat meer met hun verdienmodel te experimenteren. Een volledig verslag van de bijeenkomst staat op www.kvbboekwerk.nl

Meer boeken lezen? Ga online

Tussen schrikbeelden van ont(boek)lezing bij de jeugd door is er de afgelopen jaren toch mooi een tegenovergesteld fenomeen opgedoken: de *reading challenge*. Ongetwijfeld spoort men elkaar in bepaalde kringen al eeuwen aan om zo belesen mogelijk te zijn, maar het is nu al een paar jaar in bescheiden mate modieus om je leestempo online te delen. Hier houdt het internet je niet van je boek af, maar helpen de uitgebreide online boekinformatiebases en de *peer pressure* van de meekijkers je vooral om te blijven lezen.

Het werkt simpel. Bedenk hoe veel boeken je dit jaar wil lezen en probeer dit doel te halen. Meld je aan bij een speciaal daarvoor bedoelde website en/of app. Bekendste voorbeelden in Nederland zijn Goodreads en Hebban. Deze sites beschikken over een enorme metadatabibliotheek, waarin je precies kunt bijhouden welke boeken je nog moet lezen, nu leest, of onlangs gelezen hebt. Alleen al op Goodreads vind je wereldwijd ruim anderhalf miljoen mensen die dit jaar tot nu toe de uitdaging aangingen en elkaar daarbij steunen. De doelen lopen sterk uiteen, van tien tot meer dan 100 boeken per jaar. 'Maar steeds meer mensen lezen nooit een boek', 'bij 150 boeken onthoud je nooit wat je leest,' of 'tien boeken is nogal weinig,' zijn misschien aanlokkelijke uitspraken. Het feit dat juist een internetfenomeen ervoor zorgt dat mensen even offline gaan om te lezen lijkt me echter al mooi genoeg. Ook de betrokkenheid van lezers bij het updaten van de metadata is enorm; als ik, werkzaam bij een uitgeverij, de metadata van een nieuw boek niet gauw na verschijnen zelf online zet, heeft een lezer dat vaak al gedaan. De impact van deze beweging is nog relatief klein, maar er zijn enorm veel kansen. Ik geloof dat juist het internet de populariteit van het leesboek uiteindelijk zal doen stijgen.

Susan Derksen
Uitgeverij Rainbow /secretaris
Tiele-Stichting